

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ה.)

1

בס"ד | גיליון 86
שלח לך התשפ"ב
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

אחרי דקות ארוכות של הכאות והשפלות, שוחרר הרב, אסף את עצמותיו השבורות, עצר את שטפי הדם, ויצא לצריף שלו. מיד בכניסתו לא הביט על עצמותיו הדואבות ולא חבש את פצעיו, ראשית בדק את בגד הציצית, לוודא כי נותר בשלמותו... כשגילה כי הבגד עודו לגופו, מלוכלך בכתמי דם ומאובק היטב אך עדיין כשר ומהודר ללבישה - עיניו נצצו משמחה וכמעט ששח את המכות הרבות שחטף... מה לו מכות, מה לו הכאות, מה לו חבטות... מה צריך יהודי יותר מבגד ציצית? מה עוד חלומו הטוב יותר מלשמור על בגד הציצית קרוב ללבו? הן כל עוד הבגד עליו - הוא מוגן, הוא שמור. כל פגע רוחני וכל מזיק גשמי, לא יוכלו לו.

הנה, גם השומר האכזר יכול היה להורגו באבחת יריה אחת, אבל לא עשה זאת! האינן זו עדות להגנתה של הציצית?

הרב המשיך ללבוש את הציצית במסירות, לכל אורך תקופת המלחמה. לקראת סיומה, החלו הנאצים בתוכנית שטנית ומרושעת להעביר את היהודים אסירי הפרך אל תוככי גבולות גרמניה. רגע לפני שעלו על הרכבת, הוכרחו להתייצב בשתי שורות ישרות, ולעבור בסך לפני הקאפו - השומר שעתיד ללוותם במסע, שספר אותם ומישש את בגדיהם, מוודא כי אינם מבריחים עימם כל ציוד בטחוני או בעל ערך. כשהגיע אל הרב מייזליש, מיד במישוש הראשוני, הבחין שמשהו אינו כשורה. בחמת זעם משך את חולצתו, ולנוכח עיניו הנדהמות גילה שם בגד מצהיב מיושן, מאובק ומקומט, וחוטטים קשורים לו בצידו. הרב הביט לעברו בחרדה גלויה, ואז, במשיכה אכזרית וחזקה, משך השומר הנאצי את בגד הציצית, וקרע אותו מעל גופו של הרב... 'לא, לא, רק זה לא!' - זעק לעברו הרב באימה. 'הבגד הזה לא שווה כלום, אתה לא צריך אותו. אנא, תן לי אותו בדרכי האחרונה!' - התחנן הרב כמבקש על נפשו...

אך בקשת הרב עוררה את חמת זעמו של השומר, וכשלא מצא כל פריט בעל ערך אחר - בחר לבטא את זעמו על בגד הציצית היקר... בחרי אף, תפס השומר את הבגד וקרע אותו לגזרים, לנוכח עיניו הדומעות של הרב - - - 'אוי ואבוי!' - החל הרב בוכה ומיילל, 'מה יהיה? לקחת לי את הבגד, לקחת לי את ההגנה!' - התחנן שוב, מבקש לעצור את הקריעה הנפשעת, את השחתת הבגד שמסר את נפשו לשומרו, והוא ששמר עליו... אך השומר האכזר לא אבה לשמוע, תפס את הבגד והשליכו אל התנור הבוהר, שם הפך למאכלת (המשך הסיפור בעמוד 3) אש...

הסיפור המטלטל על הציצית של הרב מייזליש זצ"ל בימי השואה

במדבר ט"ו מ"א: "אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיֹּת לְכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם".

וזה דבר המעשה: היה זה בשערי המקום הנורא ביותר עלי אדמות, מחנה ההשמדה אושוויץ. לשם הגיעו הרב ובני משפחתו, כשבחיקו של הרב טמון החפץ האהוב עליו מכולם - הטלית היקרה אותה קיבל בירושה מזקנו, הרה"ק בעל ה"יטב לב" מסיעט זי"ע.

בדרך לא דרך הצליח להחדיר את הטלית לצריף אליו שובץ, אך הבין כי מסוכן להתעטף בטלית גדול במחנה בו שורצים אנשי קאפו אכזריים, ולפיכך, בצער רב, כשבלבו נקרע ושותת דם, חתך הרב את הטלית הגדולה, נקב חור במרכזה, והפכה לטלית קטן. אמנם, גם ללבוש טלית קטן היה מסוכן במחנה אושוויץ, אבל לפחות ניתן היה ללבושה תחת הבגדים, ולקוות שלא ישימו לב. הדבר היה כרוך בסכנה של ממש, שכן בגדי האסירים במחנה היו זהים ודקים, ובמבט מעמיק ניתן היה לגלות כי מתחת הבגד השגורי - מדי האסיר, לובש האסיר בגד נוסף. אך הרב לא יכול להיפרד מבגד הציצית היקר. 'לבי בטוח שמצות ציצית תהיה לי לסגולה ולשמירה מפני המזיקין בשעת הרס העולם' - העיד על תחושתו.

במקום כמו אושוויץ, כשסכנה כבידה מרחפת מעל החיים, הצורך בלבישת הציצית נחרץ וגדול הרבה יותר מבימי שגרה... מדי ערב, אחרי יום עבודה מפרך, הלכו האסירים לצריף העלוב שנשא את השם מקלחת, היה זה חדר קטן שצינור מים קרים בתקרתו. בכניסה ישב שומר אכזר שהביט ביהודים היוצאים מהמקלחת, בחן אותם לוודא כי איש מהם אינו יוצא עם יותר מבגד אחד. כדי להפיג את שעמומו, היכה לא פעם יהודי מזדמן, סתם, בשם האכזריות שנודעה לשמצה...

כשראה השומר את הרב יוצא, הבחין כי בגדיו עבים מהרגיל. חיש קרא אליו את הרב, ואחרי חבטה הגונה על ראשו החל ממשש את בגדיו, מוצא מתחתיהם את הבגד היקר - את בגד הציצית... הרב רעד באימה, עיניו בהקו בחרדה, ואילו השומר צחצח את גרונו ושפשף את אלתו, לפני שהחל לצרוח ולהצליף: 'בוש לך יהודון מלוכלך! מהיכן גנבת את הבגד הזה? וכי לא די לך בבגדים הנאים שהמחנה מספק לך?' שאג הצורר והצליף ברב מכות רצח...

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א).

2

בס"ד | גיליון 86
שלח לך התשפ"ב
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

הטלית מגינה בעולם האמת

במדבר ט"ו ל"ח: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורתם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת".

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע, היה מעורר את הנערים שהגיעו למצוות והחלו להניח תפילין, שיקבלו על עצמם שלא לשוחח בדברי חולין כל עוד התפילין עטורים לראשם. אחד הבחורים שהצליח לשמור על קבלה זו, והגיע בסייעתא דשמיא ליום נישואיו, נשאל ע"י הרבי האם יהיה מוכן לקבל על עצמו שלא לשוחח בדברי חולין גם בהיותו מעוטף בטלית לאחר החתונה. החתן הסכים, והקפיד מאוד שלא לשוחח שיחת חולין עם הטלית והתפילין. ואז סיבר הרבי את אוזנו של החתן ההוא, ואמר לו דבר נורא! כאשר תגיע לבית דין של מעלה, ויתחילו לדון בעניינך, ואימת הדין תהיה נוראה, תוכל להשיב כדלהלן: כדרך כל נפטרי ישראל (כמובא בשו"ע י"ד סימן שנ"א) גם אנוכי עטוף בקברי בטלית שבה התפללתי כל ימי חיי, וכיון שבחיי חיותי הקפדתי שלא לשוחח בדברי חולין בעת שאני עטוף בה, רק בדברי תורה, הרי גם עכשיו אני מבקש מבית דין של מעלה לא לשוחח עימי אלא בדברי תורה, ואבקש רשות שלא לדבר על יתר המעשים שעשיתי בעולם התחתון!...

כן מסופר על הט"ז ז"ע שכאשר הטלית גדול שלו נתבלתה, החליטו בעלי הבתים בעיר לבוב להחליפה בטלית חדשה, אך כאשר הביאו לו את הטלית החדשה סירב הט"ז להתעטף בה, ונימק זאת בכך שהטלית הישנה תוכל להעיד עליו בבית דין של מעלה שלא היו לו מחשבות זרות בתפילת שמונה עשרה...

המעביר הציצית על עינו יהא מובטח שלא יבא לידי סימוי עינים. ראייה כנגד ראייה

"נמצא בשם הקדמונים שכל המעביר ציצית על עינו כשהוא קורא פרשת ציצית, יהא מובטח שלא יבוא לידי סימוי עינים".

(אליה רבה א"ח סימן כ"ד ס"ק ג' ד"ה וליתן אותם על העיניים)

המעביר את הציצית על עינו בעת אמירת פרשת ציצית בק"ש "יהא מובטח שלא יבוא לידי סימוי עיניים"

"שאל אותי רופא עיניים בכיר על טעם הסגולה בשם הקדמונים המובאת במשנה ברורה (סימן כ"ד סעיף קטן ז') שהמעביר את הציצית על עינו בעת אמירת פרשת ציצית בק"ש "יהא מובטח שלא יבוא לידי סימוי עיניים".

והשבתי לו על פי דברי הגה"ק החיד"א ז"ע הכותב בטעם מכת חושך שבאה על מצרים, בגלל ששכחו את הטובות שעם ישראל עשו להם, בעת שיעקב אבינו היה שם, ולכן מדה כנגד מדה חשכו עיניהם. החיד"א מוסיף ואומר שהדברים רמוזים במילה "חשך" שהתחלפה במילה "שכח", ואפשר לכלול בעניין זה גם את המילה "כחש", מי שמתכחש לטובות שעשו איתו...

ואולי זו הסיבה לסגולה הנפלאה המובאת במשנה ברורה. שהרי כאשר יהודי מעביר את הציציות על שתי עיניו בפרשת ציצית - שם גם מוזכר יציאת מצרים, נעשה כמי שאומר להקב"ה שהוא, היהודי, לא מתנהג כמו המצרים אלא זוכר את יציאת מצרים ואת הטובות שעשה עימנו הקב"ה, ואם כן מגיע לו שלא תכהינה עיניו כמו במצרים אלא יראה אור גדול בזכות ה"למען תזכרו"..."

(טובך יביעו ח"ב עמוד ס"א)

"ממנר" כנגד "ממנר"

במדבר י"ד ל"ב: "אֶכְנוּ בְּדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאָעֲשֶׂה אֲתָךְ לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ".

כנגד מה שאמרו (במדבר י"ג ל"א): "... לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". אמר הקב"ה: "וְאָעֲשֶׂה אֲתָךְ לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ".

(יקר חרוץ עמוד קנ"ג)

ציצית מצילה מעין הרע

במדבר ט"ו ל"ט: "וְהָיָה לָכֵן לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם".

מצוות ציצית מצילה מעין הרע. פירושו: נראה דהוא מדה כנגד מדה, דעל הציצית נאמר "וראיתם אותה", תלה המצווה בעין, וכנגדה מצילה מכח עין (הרע).

(דבש לפי מערכת צ' אות כ"ז, בשם הילקוט ראובני ומקורו מהזהר הקדוש במדבר דף קסג:)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

3

בס"ד | גיליון 86
שלח לך התשפ"ב
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

(המשך הסיפור מעמוד 1)

הרב התפרץ בבכי מסעיר, מלווה במבט הומה את הבגד הנשרף. השומר לא נתן לו אפילו להיפרד מהבגד כראוי, וזירזו לעלות על הרכבת הממתניה. בלב קרוע ומורתח עלה הרב על הרכבת, מבכה את בגד הציצית היקר שאבד לו, את השמירה וההגנה שכבר לעולם לא ישובו. עם זאת, התחזק הרב באמונה כי מסירות נפשו והעובדה כי כה התאמץ והתחנן על בגד הציצית, תעמודנה לו להגנה ושמירה גם בשלבים הבאים... וכך אכן קרה, עוד באותו ערב.

השעה היתה שעת לילה מאוחרת, כשהרכבת שעטה על המסילות בואכה גרמניה. בתוככי קרונות המשא הצטופפו מאות יהודים שישבו צפופים וצמודים זה לזה, דחוסים בדוחק נוראי, וכדי לעצום עין לשינה מינימלית - הוצרכו להישען זה על כתף זה. במרכז הקרון, כמו פריץ מדושן עונג, שכב על ספסל רחב הקאפו האכזר ששרף את הציצית, וישן שנת ישרים כשקול נחירותיו מהדהד ברחבי הקרון...

גם הרב מייזליש ניסה להירדם מעט, והשעין את ראשו על כתפו של בנו זלמן לייב שישב לצידו, מנסה לעצום עין. עברו כמה דקות, כתפו של הבן החלה לכאוב מהתנוחה בה הוא נושא את ראש אביו, ופנה לאביו בבקשה: 'טאטע, עס טיט מיר אזוי ווייא, איך קען עס לענגער נישט אויס האלטען' ('אבא, הכתף כואבת לי מאוד, אני כבר לא מחזיק מעמד יותר...'). ברגע הראשון, הדבר נראה מוזר. מדוע שהבן יסרב לשאת את ראש אביו על כתפו, במקום בו כל יהודי מושיט את כתפו לראשו של חברו? מה קרה לבן, שהתנוחה כל כך הכבידה עליו, עד שגרמה לו לפנות לאביו בקריאה נרגשת כי יטה את ראשו לצד השני?! גם האב התפלל, ובתיאורו, הוא מסביר עד כמה היה הדבר לפלא בעיניו. אך עם זאת, לאור בקשת בנו מקרב לב, וכיוון שאב לעולם ינסה להיטיב לבנו - הרים את ראשו מכתף בנו, והטה את ראשו לצד השני - להשכיב את הראש על כתף היהודי היושב בצמוד אליו מהצד השני. מירווח צר נוצר בין ראשי האב והבן...

באותה עת, בשמיים הכהים הפרושים ממעל, נצנצו פנסי מטוסי ארצות הברית. מפציצים כבדי משקל ורחבי גרם חיפשו את הנקודות המיועדות להפצצה, וגילו רכבת נאצית שועטת על המסילות. עד מהרה לחץ הטייס על הכפתור הנכון, ושיגר פצצה עוצמתית במיוחד לעבר הרכבת. בניסי ניסים החטיאה הפצצה את הרכבת עצמה, ורק רסיס ממנה נשר לתוכה... הרסיס פער חור בתקרת הקרון בו היה הרב מייזליש, ועבר במרווח הצר שבין ראשו לבין ראש בנו - כן, באותו מקום עליו השעין האב את ראשו אך לפני שניה... משם המשיך הרסיס היישר לספסל אליו שכב השומר הנאצי הארוור, וברגע אחד פגע בשתי ידיו, מותיר ידיים כרותות למחצה ושותתות דם...

הידים שהשחיתו את הציצית נקטעו

הנאצי התעורר והחל לזעוק מייסורים, משתנק מבכי, צועק בקול, מתייסר עד אין קץ. נס פלאי היה זה, שהרב ניצל בהטיית ראשו לצד השני שניות ספורות קודם לכן, לאור בקשתו המפתיעה של בנו. הציצית המשוכה להגן עליו בשל מסירות נפשו, ונקמה את נקמתה בצורר האכזר שהשחית אותה ברשעותו... כל הנוכחים בקרון, הביטו בנעשה בחרדה משולבת בתדהמה. הן זה לא ייאמן, כיצד הרב שמסר נפשו על הציצית ניצל בכמה שניות, שפגע בציצית שילם את המחיר במלואו, עד שנקטעו באחת שתי ידיו שהשחיתו את הבגד היקר.

מדהים עד כמה יכולה הציצית להגן ולשמור על מי שהתמסר לה באדיקות, ולנקום את נקמתה במי שהפריע ללבישתה במסירות נפש!

כי גם אחרי שהציצית לא היתה עליו, מסירות נפשו למענה הצילה את חייו, והשיבה לשונאו את גמולו בראשו. הצורר הנאצי האכזר סיים את חייו בייסורים, ולעומתו - הרב השתחרר כעבור ימים בודדים וזכה להקים משפחה וקהילה לתפארת, מכונן חיים חדשים ועשירים ביהדות ובעשייה. ולדורי דורות עוד יהדהד המסר העולה מספורו המטלטל: ציצית היא שמירה, הגנה, אפוד מגן של ממש. ברוחניות כמו בגשמיות, בכל רגע נתון יש לנו אויבים. היצר הרע מתחדש בכל רגע, טוען טענות, נותן תירוצים, מנסה לדרדר אותנו לתהומות שלא נדע... מראות אסורים, שמיעות לא רצויות, ביטול תורה, לשון הרע שמאוד מגרה לאומרו - היצר אינו בוחל באמצעים... כנגדו, וכנגד הקמים על בטחונו האישי גם במובן הגשמי, יש לנו אפוד מגן, הציצית היקרה. כמה נאמץ אותה אל ליבנו, נחבקה באהבה ובשמחה, נשמור עליה כשרה ומהודרת, עשויה בכוונה ומושלמת במידתה. נלבש אותה מדי יום בשמחה תוך הכרזה ברורה: ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו ונתן לנו הגנה יקרת ערך - את מצוות הציצית!

(ספר מקדשי השם ח"א שער מחמדים עמוד כ', לגאון רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

למה נענש אבדן דווקא בשלוש עונשים הללו

יבמות דף קה: "אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי ר' מ דאמר איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש אבל חכמים אומרים: איש כתיב בפרשה אשה בין גדולה בין קטנה. מאן חכמים? רבי יוסי היא דר' חייא ור' שמעון בר רבי הווי יתבי (היו יושבים מחוץ לבית המדרש ועסקו בתורה) פתח חד מינייהו ואמר: המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר: והיו עיני ולבי שם כל הימים וחד אמר: עיניו למעלה שנאמר: נשא לבבנו אל כפים. אדהכי אתא (בינתיים בא) ר' ישמעאל בר' יוסי לגבייהו אמר להו: במאי עסקיתו (במה אתם עוסקים)? אמרו ליה: בתפילה. אמר להו: כך אמר אבא: המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיימו שני מקראות הללו.

אדהכי אתא רבי למתיבתא (בינתיים בא רבי לשיבה) אינהו דהוו קלילי יתבו בדוכתייהו (הם מתוך שהיו קלים בהליכתם מיהרו וישבו במקומותיהם) רבי ישמעאל ברבי יוסי אגב יוקריה הוה מפסע ואזיל (מתוך כובדו שהיה שמן, היה פוסע והולך לאט, וכאשר כבר ישבו כולם היה צריך לעבור מעל ראשיהם של היושבים). אמר ליה אבדן (אבא יודן): מי הוא זה שמפסע על ראשי עם קדוש? אמר ליה: אני ישמעאל בר' יוסי שבאתי ללמוד תורה מרבי. אמר ליה: וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי? אמר ליה וכי משה היה הגון ללמוד תורה מפי הגבורה? אמר ליה: וכי משה אתה? אמר ליה: וכי רבך אלקים הוא? אמר רב יוסף: שקליה רבי למטרפסיה (קיבל רבי כאן את גמולו על ששתק כל אותו זמן ולא מיחה בתלמידו על שביזה את ר' ישמעאל. ומהו הגמול - דקאמר ליה: רבך ולא רבי.

אדהכי אתיא יבמה לקמיה דרבי (בינתיים באה יבמה שהיתה קטנה סמוך לבגרותה, וחלצו לה ולא היה ברור אם החליצה כשרה) אמר ליה רבי לאבדן: פוק בדקה (צא ובדוק אותה אם הביאה שתי שערות) לבתר דנפק (לאחר שיצא אבדן), אמר ליה ר' ישמעאל: כך אמר אבא: איש כתוב בפרשה אבל אשה בין גדולה בין קטנה. אמר ליה: תא לא צריכת (בא אין אתה לא צריך לבדוק) כבר הורה זקן (ויש לנו הלכה ברורה שאין צריך לבדוק) קמפסע אבדן ואתי (היה אבדן פוסע ובא מעל ראשי האנשים כדי לחזור למקומו), אמר ליה רבי ישמעאל בר' יוסי: מי שצריך לו עם קדוש יפסע על ראשי עם קדוש מי שאין צריך לו עם קדוש (שהרי כבר אין צורך בבדיקה) היאך יפסע על ראשי עם קדוש? אמר ליה רבי לאבדן: קום בדוכתיך (עמוד בדוכתיך ואל תלך יותר).

תאנא (שנה החכם): באותה שעה נצטרע אבדן (כעונש על שהעליב את ר' ישמעאל בר' יוסי) וטבעו שני בניו (שהיו נשואים זה לא מכבר) ומאנו שתי כלותיו (שהיו נשואות לאותם בנים וביטלו את הנישואין). אמר רב נחמן בר יצחק: בריך רחמנא דכספיה לאבדן בהאי עלמא (ברוך ה' שבייש את אבדן בעולם הזה).

"בגמרא (יבמות קה):... ודבר תימה על מה ולמה יצא המשפט ככה שנענש אבדן בשלוש אלה דווקא, שנצטרע וטבעו בניו ומיאנו כלותיו, על שהוא חולק על ר' ישמעאל ור' יוסי אביו בענין חליצה, הלא פלס ומאזני משפט לה', ולמה נענש דווקא בעונש זה ולא בעונש אחר, מאי מדה כנגד מדה היא זו.

וטרם אחל לפרש, נבאר מה דאיתא במדרש (בר"ר דף צג.) וכן איתא ביבמות (דף קט.) וזה לשונם הדבק בשלושה בחליצה ובהפרת נדרים ובהבאת שלום, והרחק מן השלושה מן המיאונין ומן הערבונות ומן הפקדונות, עד כאן. ולכאורה יפלא הדבר מאי ענין זה לזה, ושאר ספיקות יבוארו מאליהן.

ונראה על פי מה דאיתא ביבמות שם, אחר ההוא עובדא דאבדן ור' ישמעאל בר' יוסי, קאמרו התם, אמר רבא קטנה יכולה לחלוץ משתגיע לעונת נדרים וכו', וכתבו התוספות (ד"ה רבא אמר) רבא אליבא דר' ישמעאל בר' יוסי אמר, ולכך הוא מקיל בחליצה, וסבירא ליה שמותר לחלוץ משתגיע לעונת נדרים וכו', וכן שמעינן בהדיא (יבמות דף קד.) דר' ישמעאל מקיל בחליצה, דסבירא ליה התם מותר לחלוץ במוק (פירוש, במנעול שאינה של עור), וביחידי ובלילה, וסבירא ליה כאבוהו ר' יוסי דאיהו נמי מקיל בחליצה, וסבירא ליה דקטנה אינה צריכה בדיקה לחליצה, וטעמייהו משום דסבירא ליה כמאן דאמר הנושא את אשה לשם אישות וכו', קרוב הוולד להיות ממזר, וכן איתא במדרש (בר"ר פ"ה ה') ובירושלמי (יבמות פ"א ה"א) ר' יוסי בעל חמש בעילות דרך סדין ונטע חמש נטיעות בישראל (פירוש, שנפלו לו חמש יבמות, ולא בעל אלא פעם ראשונה לשם יבום, ואחר כך פרש מהן, ואפילו אותו בעילה לא בעל אלא דרך סדין למעט הנאותיו, ונתכוון לשם מצוה), ומדסבירא ליה דהיבם צריך לכוון לשם מצות יבום ולא לשם אישות, לכך סבירא ליה דמצות חליצה קודמת ליבום, כדאמרין בכמה דוכתא (בכורות פ"א מ"ז) הראשונים שכיוונו לשם מצוה יבום קודם, עכשיו מצות חליצה קודמת, לכך איהו מקיל בחליצה, כדי שבקל תוכל לבא לידי חליצה ולא לידי יבום, ולכך סבירא ליה דקטנה יכולה לחלוץ משתגיע לעונת נדרים, כמו שהובא לעיל בגמרא, ור' ישמעאל בשיטתיה דאבוהו ר' יוסי קיימא.

ושם (יבמות דף מד., שם דף:) דרשו חז"ל וקראו לו זקני עירו (דברים כ"ה ח'), נותנין לו עצה ההוגנת, אם היא ילדה והוא זקן או איפכא, אומרים לו אל תישאנה אלא תחלוץ, כלך אצל שכמותך ואל תכנס קטטה לביתך וכו', אם כן הני תלתא גבי הדדי מישך שייכי.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א).

5

בס"ד | גיליון 86
שלח לך התשפ"ב
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

המשך מעמוד קודם

וזהו שאמרו במדרש הדבק בחליצה, רצה לומר, שמצות חליצה קודמת למצות יבום כמו שנתבאר, ומפרש בעל המדרש ובהפרת נדרים, הכוונה בזה, לפי מה דאמרינן דמצות חליצה קודמת, אם כן יש להקל בחליצה ואפילו קטנה שהגיע לעונת נדרים ראויה לחלוץ, וזהו שאמר בחליצה ובהפרת נדרים, רצה לומר, זמן חליצה בקטנה משעת נדרים כמו שנתבאר לעיל, וטעמא מאי, לזה אמר ובהבאת שלום, רצה לומר, החליצה היא הבאת שלום, מה שאין כן היבום לפעמים אם היא ילדה והוא זקן או הוא קטן והיא זקינה תבוא לידי קטטה, כמו שנתבאר לעיל, כלך אצל שכמותך ואל תכנס קטטה לביתך, ודוק היטב.

ולפי זה קרוב הדבר לשמוע הא דאמרו הדבק בשלושה והתרחק מן שלושה וכו', כולה ר' יוסי ור' ישמעאל בנו אמרוה, דהא לפי מה שנתבאר הא דאמרו הדבק בשלושה, היינו אליבא דר' יוסי ור' ישמעאל דמקילין בחליצה, ואם כן גם מה שאמרו התרחק משלושה נמי אינהו אמרי, דהא גבי הדדי תניא.

ועוד יש לפרש, דהני תלתא בהני תלתא תליא, הא דסבירא ליה הדבק בחליצה ולא ביבום, ומיקל בחליצה דאפילו קטנה שהגיע לעונת נדרים יכולה לחלוץ, היינו טעמא, דאם ישיאנה ויבמה כשהיא קטנה, פן לכשתגדלה תמאן בו ותצא, וזהו שאמר והתרחק מן המיאונים, וזהו הוא הטעם על מה שאמר הדבק בחליצה, וזה לעומת זה.

ומה שאמר והתרחק מן הערבונות, הוא נגד מה שאמר הדבק בהפרת נדרים, ורמז לדבר מה שאמר הכתוב (משלי ו' א) בני אם ערבת לרעיק תקעת לזר כפיק, ואמרו חז"ל (ש"ע יורה דעה סימן רל"ט ס"ב) דתקיעת כף הוא כמו נדר ושבועה.

ופקדונות הוא נגד הבאת שלום, על פי מה דאיתא שם ביבמות הרחק מן הפקדונות, ומפרש שם בבר מתא, דביתיה כביתיה, דילמא עייל ושקול ליה ואתי והדר תבע ליה (והיינו משום דאתי לאנצויי, וכשלא מקבל מתוך כך לא אתי לידי קטטה, והוי בכלל הבאת שלום). או יש לומר הא שאמרו התרחק מן הערבונות ומן הפקדונות, הן בכלל הבאת שלום, לפי שמחמת הערבונות ומקבל הפקדונות, בקל תוכל לבא לידי קטטה.

המקבלין גרים ומערבין בישראל בערבנות, נענשו בספחת, לפי שקשיין גרים ישראל כספחת, לכך בדין הוא שילקה אותו האיש בצרעת

ועם זה תבין ותשכיל למה נענש בשלוש עונשין אלו, רק נקדים מה דאיתא שם על הפסוק (משלי י"א ט"ו) רע ירוע כי ערב זר, אלו מקבלי גרים שהן קשים לישראל כספחת, ולכך המקבלין אותן ומערבין בישראל בערבנות, נענשו בספחת, והיינו מדה כנגד מדה, לפי שקשיין גרים ישראל כספחת, לכך בדין הוא שילקה אותו האיש בצרעת, והיינו בכלל התרחק מן הערבונות.

ומה שאמרו התרחק מן הפקדונות, היינו טעמא, אולי יפתנו יצרו לשלוח יד בפקדון, ואז ענוש יענש איש ההוא על שלא עמד באמונתו, כההיא עובדא (הובא ברש"י תענית ח, א) דחולדה ובור, שנטבעו בניו של אותו איש שלא עמד באמונתו בבור.

ובזה יובן מה שאמרו חז"ל תנא אותו שעה נצטרע אבדן וכו', היינו לפי שהיה חולק על ר' ישמעאל ב"ר יוסי דסבירא ליה קטנה אין צריכה בדיקה, וטעמיה משום דאזיל לשיטתיה דאבוהו דמצות חליצה קודמת, אבל אבדן היה פליג עליו והיה סבר דמצות יבום קודמת כמו שנתבאר לעיל, ואם כן מסתמא היה פליג על מה שאמרו הדבק בשלושה והתרחק משלושה, דהא ר' ישמעאל בר' יוסי אמרוה לה וגבי הדדי תניא, ועוד דהני תלתא בהני תלתא מישך שייכי, כמו שנתבאר לעיל, ואם כן נצטרע, שהוא עונש על מה שאמרו התרחק מן הערבונות, ומיאנו שתי כלותיו, היינו ממש כמו שנתבאר הדבק בחליצה כדי שלא תבוא לידי מיאון, ולכך נענש הוא על ידי מיאון כלותיו, ונטבעו שני בניו, היינו העונש על מה שאמרו חז"ל התרחק מן הפקדונות, וכמו שהובא לעיל ודוק."

(ברית שלום פרשת כי תצא)

עונש אבדן על בזיון תורה וישראל

"... ואמר שטבעו ב' בניו וב' כלותיו מיאנו נראה לפרש במדה כנגד מדה דאותן ב' כלותיו נשי בניו שטבעו הם מיאנו או בקידושין הראשונים או ביבם ולא נתקיים בהם יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו וגו'..."

(מהרש"א)

"רש"י מפרש על שדבר לשה"ר אכן לכאורה אין זה מספיק להך מ"ד בגמרא דליכא לשה"ר מה שמדבר בפניו גם מה שטבעו בניו ומאנו כלותיו ל"ל מה מדה כנגד מדה הי' והמהרש"א נדחק בזה, והנלענ"ד דג' רעות עשה אבדן האחד שחשד להצדיק ר"י כאלו רצה לפסוע על ע"ק מפני כבודו והוא לא עשה אלא מחמת יוקרי' הי' צריך לפסוע והשני על שבזהו ואמר וכי אתה הגון ללמוד תורה מרבי והשלישי על שפסע על ראשי ע"ק כשחזר כאלו יצא לצורך ובאמת יציאתו שלא לצורך היתה כי לא היתה צריכה בדיקה ע"פ הוראת ר' ישמעאל וכנגד ג' אילו באו ג' פורענות דעל שחשד בכשרים לקה בגופו כמו שנלקה משה בצרעת על שחשד את ישראל כמש"כ רש"י בפ' שמות ועל שבזה לת"ח טבעו בניו דאמרינן בגמרא מאן דרחים רבנן הווי ל' בנין רבנן ומי ששונאו הוי העונש נגד זה שימותו בניו לבל יהי' לו זרע עוסק בתורה ונגד מה שפסע שלא לצורך מאנו כלותיו להורות לו שבדיקה לחליצה שלא לצורך הי' אבל יצטרך בדיקה אם יוכלו כלותיו למאן אם עדיין לא הביאו ב' שערות."

(ערוך נדר)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

6

בס"ד | גיליון 86
שלח לך התשפ"ב
גיליון מורחב

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

ראיה כנגד ראיה

במדבר י"ד כ"ב-כ"ג: "פי כל האנשים הראים את כבודי ואת אתתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי: אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה".

מדה כנגד מדה הינו יסוד גדול בשכר ועונש. מתבלט יסוד זה בזכות לראות את ארץ ישראל.

דור המדבר שראו את כבוד ה' אך זלזלו בירושת הארץ - נאמר עליהם (י"ד כ"ב-כ"ג): "כי כל האנשים הרואים את כבודי... ולא שמעו בקולי, אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם, וכל מנאצי לא יראוה".

לעומתם, משה רבינו, שהיה ירא ה' וראה את כבוד ה' - עליו נאמר: "עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה 'וראה' בעיניך" (דברים ג' כ"ז).

(דברי מרדכי, במדבר עמוד צ"ח)

המרגלים נענשו במדה כנגד מדה

במדבר י"ד ל"ז: "וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה'".

מוציאי דבת הארץ ראשי תיבות: מד"ה, כי המרגלים נענשו במדה כנגד מדה, חטאו בלשונם והוציאו את דבת הארץ רעה, ונשתרבה לשונם ומתו בבזיון.

(כסא רחמים)

ר' מתיא בן חרש סימא את עיניו כדי שלא ישלוט בו יצה"ר - זכה שה' ריפא עיניו וערב לו שלא ישלוט בו יצה"ר

במדבר ט"ו ל"ט: "והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם".

"מעשה בר' מתיא בן חרש שהיה יושב בבית המדרש ועוסק בתורה והיה זיו פניו דומה לחמה וקלסתר פניו דומה למלאכי השרת, שמימו לא נשא עינו לאשה בעולם. פעם אחד עבר שטן ונתקנא בו, אמר, אפשר אדם כמו זה לא חטא. אמר לפני הקב"ה: רבש"ע רבי מתיא בן חרש מה הוא לפניך? אמר לו: צדיק גמור הוא. אמר לפניו: תן לי רשות ואסיתנו. אמר לו (הקב"ה): אין את יכול לו. (אמר השטן): אף על פי כן. אמר לו (הקב"ה): לך.

נדמה לו כאשה יפה שלא היתה כדמותה מעולם מימות נעמה אחות תובל קין שטעו בה מלאכי השרת, שנאמר: ויראו בני האלהים את בנות האדם. עמד לפניו, כיון שראה אותו הפך פניו ונתן לאחוריו, שוב בא ועמד לו (השטן) על צד שמאלו, הפך פניו לצד ימין היה מותהפך לו מכל צד. אמר (ר' מתיא בן חרש): מתיא אני שמא יתגבר עלי יצה"ר ויחטיאני. מה עשה אותו צדיק, קרא לאותו תלמיד שהיה משרת לפניו, אמר לו, לך והבא לי אש ומסמר. הביא לו מסמרין ונתנום בעיניו, כיון שראה השטן כך נזדעזע ונפל לאחוריו.

באותה שעה קרא הקב"ה לרפאל, אמר לו: לך לרפא את ר' מתיא בן חרש. בא ועמד לפניו, אמר לו: מי אתה? אמר לו אני הוא רפאל ששלחני הקב"ה לרפאות את עיניך. אמר לו: הניחני, מה שהיה היה. חזר (רפאל) לפני הקב"ה, אמר לפניו: רבונו של עולם כך וכך אמר לי מתיא. אמר לו (הקב"ה): לך, ואמור לו אני ערב שלא ישלוט בו יצר הרע. מיד ריפא אותו. מכאן אמרו חכמים כל מי שאינו מסתכל בנשים, על אחת כמה וכמה באשת חברו, אין יצה"ר שולט בו".

(ילקוט שמעוני ויחי רמז קס"א)

חיך שתצטרך לדבך

במדבר י"ד י"ח: "ה' ארך אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקמה לא ינקח פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים". ה' ארך אפים: "לצדיקים ולרשעים. כשעלה משה למרום מצאו משה להקב"ה שהיה יושב וכותב ה' ארך אפים. אמר לו לצדיקים. אמר לו הקב"ה: אף לרשעים. אמר לו: רשעים יאבדו. אמר לו הקב"ה: חיך שתצטרך לדבר. כשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים התפלל משה לפניו בארך אפים, אמר לו הקב"ה: והלא אמרת לי לצדיקים. אמר לו: והלא אמרת לי אף לרשעים".

(רש"י)

לרפואה שלמה: בן ציון בן חיה ★ לעילוי נשמת מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל
להנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403
דוא"ל ap@torah24-7.com אתר <https://torah24-7.com/SEFORIM-HEBREW/>

